

- Bergarako enterratzailearen hilketak.
- Goardiazibil bat hila eta bost zaurituak Basaurin.
- Ispaster-en sei goardiazibil eta Gorritxategi eta Olabarria hiltzea.
- Ondarroan Zubikarairen hilketak.
- Madrilen Yolanda Gonzalez-en hilketak.

Eta ziur, lerro batzutan luzatzerik izango dela zerrenda hau aldizkaria kaleratzen denerako. Urtearen hasiera ederra. Ederra martxa.

Etika aipa daiteke. Anlisi politikoak egin daitezke. Nahi dena. Ez noa hortik. Ez dakit nik Alonsotegiko bomba hori ekintza itsu isolatu bat izan den, ala ekintza-mota berrien hastapena. Ez dakit. Baina ni txarrena pentsatzen hasia nago. Hemengo hilketak eta biolentzia ikusita, sofrituta, jende asko dago ikaraturik, eta horien artean ni. Anlisi «politikoak», buru «politikoak» bakarrik funtzionatu behar ote du beti gure baitan, edozein ekintza zuritzeko edo gaitzesteko orduan? «Politika»ren gainetik, «etika»ren gainetik, 1980aren hasierako gertakari hauek beldurra sortu didate neri. Batez ere horixe: beldurra, ikara. Baietz 1980 hau gaizki bukatu! ■ *Kepa Etxeberria.*

Valentziera ala katalana

Joan den abuztuaren 23an, *Boletín Oficial del Estado*-k Dekretu bat argitaratu zuen, País Valencià osorako, bertako hizkuntza irakaskuntz sistemara eramanez: «Real Decreto... por el que se regula la inscripción de la Lengua Valenciana al sistema de enseñanza del País Valenciano», dio Legeak. Itxuraz, nahiko arrunta zen erabaki hau, lehenik emanda baitzeuden euskarari eta katalanari buruzkoak; hain zuzen bi egun lehenago eman zen galegoaz ari zena, eta berperan bertan agertu zen euskarari zegokion Ordena bat ere. Ez zen inor asaldatzeko Dekretua...

Hala ere, berehala salatu zuten Dekretu hori, Valencia-ko eskuinaren jokutzat, Filologi Fakultateak, ICEk, CCOOek, UGTek, USOK, CNTek, eta abarrek; denek batera (34 elkargoak) arbuaitu zuten Dekretuaren hizkera «landua» (irailaren 11n). Horrezaz gain, azaroan ezagutu zen oraindik argitaratzeke zegoen Ordena osagarria, giroa gorituz joan zen; abenduaren 12an manifestaldi handi batera iritsi arte. 70.000 lagun egon zirela esan zuen egunkari batek; Madrileko *El País*-entzat, oster, 30.000 izan zitezkeen manifestaldian parte hartu zutenak. Hizkuntzaren aldeko honelako ekintza zabalik apenas egin den sekula Turia ondoko hirian. Zer zebilen eta dabil, ba, tartean?

Erromanistek ongi dakitenez, hizkuntza latinkumeen artean ez

da agertzen valentziera, *Katalana* baizik, eta beronen barneko hizkelgizat jo ohi da valentziera hura, Herrialde Katalan guztien hizkuntza bakartzat katalana aitortuz. Baina horra nola mintzatzen den Madriletik «via UCD» bidali zaien Dekretua:

«Lengua Valenciana» esaldia zortzi (8) aldiz agertzen da Dekretuan; «Lengua y Cultura Valencianas» bitan (2), eta behin beste hauek: «Lengua y Literatura Valencianas», «lengua materna, castellana o valenciana de los alumnos», «programas en lengua castellana o valenciana». Valenciako hizkuntzaz ihardutean, beti «valenciana» agertzen da, sekula ez «katalana», hau da, hizkuntz mapetan gatzelaniari zuzenki kontrajarrita definitzen zaion *katalana* inoiz ez. Badirudi, legezko azpijoku batekin hizkuntza honek Herrialde Katalan guztietan duen sustrato linguistikiko bakarra (=hizkuntzaren batasuna) ukatu eta ezkutatu nahi dela. Nabarmenago agertzen da hori «katalana/gatzelania» ez, baizik «valentziera/gatzelania» zuzenki kontrajartzen diren pasarteetan.

Dekretu hori ez da irten *lapsus calamis* baten obraz. Eztabaida eta hasarrea lehenagotik zetorren, eta orrialde hauetan ere aipatu izan da zerbait (JAKIN, 10, 76 or.). Tartean hizkuntzaren batasun-arazoa zebilela ikusi dute denek, eta, azkenik, baita hizkuntzak dakarren herri-batasuna ere. Kaleetan eta hainbat tokitatik entzun diren ahotsek, garrantzizko zerbaiten alde ekin diote.

València-ko Filologi Fakultateak honela idazten zion Hezkuntz Ministroari: Dekretu honek «ez du ezagutaitortzen valentziarren hizkuntzak Kataluniakoarekin eta Irletakoarekin duen batasuna». Eta honela bukatzen zen agiria: «valentziar eta irakasle bezala ez dugu onartuko, inundi ere, gure hizkuntza eta kulturari holako kaltea egiten dien ministerial Ordena: irakaskuntza nazional eta zientifikoa nahi dugu».

Dekretu-Ordena hauen inguruan gertatu eta esandakoekin antologia polit bat egin liteke. Hizkuntz batasunaren arazo politiko honek badirudi València-ko jende zenbait bildu egin duela eta neurriren batetan kontzientziatu, benetako etsaia non dagoen erakutsiz. Agian, geroz eta gezurragoa izanen da Olivares Konte-Dukeak valentziarren enbaxada bati aurpegira bota zion hura: «Es que a los valencianos los tenemos por más muelles». Baina hizkuntz arazo hauek tartean direla nori daki ez ote diren valentziarrek, beranduxko bada ere, beren esuera horretaz ohartu eta jabetuko: «Quan el mal ve d'Almansa, a tots alcança», izan ere herri-oroimenak bapatean gogora lezake Xativa-n daukala buruz behera oraindik ere Felipe V.a, Almansa-ko gudu-irabazlea (1707). ■ *Joseba Intxausti.*